ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПО-ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ В ПЛОВДИВСКА ОБЛАСТ

доц. д-р Камен Петров
petrovk@abv.bg
УНСС – град София

OPPORTUNITIES FOR MORE EFFECTIVE MANAGEMENT OF THE REGIONAL DEVELOPMENT IN THE REGION OF PLOVDIV

Assoc. Prof. Kamen Petrov, PhD
petrovk@abv.bg
University for National and World Economy – Sofia

Резюме: *В доклада се разглеждат теоретичните аспекти на проблемите, свързани с регионалното развитие, понятията и терминологията, използвани в научните изследвания и документи, отнасящи регионалното развитие на Пловдивска област. Използваният сравнителен анализ е в унисон с регионалната проблематика и отразява в голяма степен проблемите на региона в чисто пространствен план като акцентира върху проблемите на инфраструктурата и заобикалящата ги среда в посока на изпреварващо регионално развитие. На практика докла може да има за бъдещите действия при управлението на средствата по европейските програми през следващите четири години, свързани с регионалното развитие и възможностите за изтеглящо икономическо развитие в периода 2014-2020 г.*

Ключови думи: *развитие, регион, област, икономика, инфраструктура, територия*

Abstract:*The report examines the theoretical aspects of the issues related to the regional development as well as the concepts and the terminology used in research papers and documents concerning the regional development of the region of Plovdiv. The used comparative analysis is in line with the regional issues and to a large extent reflects the problems of the region in purely spatial plan while focusing on the problems of the infrastructure and environment in the direction of faster regional development. In practice, the report may be relevant for the future actions in the management of the funds allocated under the EU programs over the next four years with regards to the regional development and the opportunities rapid economic development in the period 2014-2020.*

Keywords: *development, region, district , economy, infrastructure, territory*

Въведение

В съвременната национална държава регионалното развитие има съществено значение за пространственото развитие на всички териториални общности. В нашата страна държавната политика за регионално развитие се основава на стратегически подход на планиране, програмиране и концентрация на ресурсите, допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ре-

сурси от фондове на Европейския съюз, частни източници и от международни финансови институции. Тя се основава на базата на междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката. За успешното функциониране на регионалното развитие се налага провеждане на политиката на съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище, партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. На практика за ефективността на регионалното развитие е необходимо доброто планиране на пространственото развитие на територията, което да обхваща система от нормативно регламентирани документи, които целят интегриране в европейското пространство. Развитие на балансирана полицентрична мрежа и интегрирано градско възстановяване и развитие, както и териториална свързаност и достъп до обществени и частни услуги. Съответно устойчиво развитие и съхранено природно и културно наследство чрез подобряване състоянието на специфични територии с неблагоприятни социално-икономически, географски и демографски характеристики. Моделиране на насърчаване на териториалните инвестиции, конкурентоспособността и иновациите, териториална интеграция на трансграничните райони и на транснационално ниво и намаляване на риска от бедствия в застрашените територии. Държавната политика за регионално развитие и структуроопределящите политики се провеждат съгласувано и във взаимодействие с Националната концепция за пространствено развитие и регионалните схеми за пространствено развитие.

В Закона за регионалното развитие[1] (ЗРР) се определя териториалният обхват на районите в България в съответствие с изискванията на регламентите за Общата класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в ЕС. Като териториална основа за провеждане на държавната политика за регионално развитие са представени 3 нива райони: райони от ниво 1, ниво 2 и ниво 3. В България само районите от ниво 3 са административно-териториални единици и обхващат територията на отделните области. Районите от ниво 3 са обект на стратегически планови интервенции, насочени към постигане на балансирано и устойчиво развитие и преодоляване на неравенствата в степента на социално-икономическото и териториалното развитие, в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Фокусът на нашето изследване е върху Пловдивска област. В аналитичен порядък целта на нашето изследване е да се изведат възможности за по-ефективно управление на регионалното развитие в Пловдивска област. Това налага в чисто методическо отношение да разгледаме актуалното състояние и перспективите за развитие на мрежата от населени места и градски центрове, селските райони и връзката град-прилежащ регион, както и проблемите на териториите с периферен характер и затруднен достъп. На практика нашата задача е построим системата за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на областта. В по-теоретичен план означава да се разработва в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на областта и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие при съобразяване с нормативната и институционалната среда за

[1] Регламент (ЕО) № 176/2008г. от 20 февруари 2008г. за изменение и допълнение на Регламент (ЕС) № 1059/2003 г.

нейното прилагане, наблюдение и оценка[2]. Областта се характеризира със значителна концентрация на предприятия, както и с висок размер на чуждестранните инвестиции, които нарастват устойчиво през последните години. В област Пловдив преобладават общините със сравнително ниски местни данъци и такси, макар в об- ластния град Пловдив данъците да са сравнително по-високи. Област Пловдив леко изостава в рейтинга за прозрачност на органите на местното самоуправление, изготвян от неправителствената организация „Програма достъп до информация". Най-добре по този рейтинг на прозрачността в областта се представят общините Асеновград, Пловдив, Кричим и Марица, докато най-ниски оценки получават общините Садово, Калояново, Хисаря и Стамболийски.

1. Социално-икономическо профил на Пловдивска област

Област Пловдив попада в териториалния обхват на Южния централен район на Република България. Областта е разположена в северната част на района. На север граничи с област Ловеч, на изток – с област Стара Загора, на югоизток – с областите Хасково и Кърджали, на юг – с област Смолян, на запад – с област Пазарджик, а на северозапад – със Софийска област. Общата площ на областта възлиза на 5972.89 км^2, което представлява 5,4% от площта на страната и 26,7 от площта на района. Населението е 683 027 души (преброяване 2011 г.). Географското положение на областта е и нейно важно стратегическо предимство. Главните икономически и транспортни връзки на областта са по направлението запад-изток и следват трасетата на общоевропейските транспортни коридори VIII и IV (като ЕТК X на територията на област Пловдив съвпада с ЕТК IV). Евро-азиатският транспортен коридор по трасето на коридор №8 е от изключително значение за България, тъй като се явява връзката между страните от Средна Азия и тези от северното Черноморие. Връзките се осъществяват по АМ „Тракия" и по международните пътища Е-80 (от София през Пловдив за Хасково и ГКПП „Капитан Андреево"), път Е-773 (Пловдив-Стара Загора-Сливен-Бургас) и по жп линия от София през Пловдив с разклонение на Свиленград и Бургас/Варна. Важно значение също имат преминаващите през северната част на областта път Е-871 (София-Карлово-Сливен) и дублиращата го жп линия от София през Карлово за Карнобат (Варна) и Бургас. Връзките по направлението север-юг са по-слабо развити и имат предимно регионално, областно и местно значение. Като цяло връзките със Северна България и с родопските общини са силно затруднени, от една страна, поради естествените прегради, които създават Стара планина и Родопите, а от друга, и поради недобрата транспортна инфраструктура, представена от второкласни, третокласни и общински пътища. С по-голяма важност са пътищата II-86 (от Пловдив през Асеновград за Смолян) и II-58 (от Пловдив през Асеновград за Кърджали/Хасково). Пловдив е третият по значение жп възел в страната след София и Горна Оряховица. Летище Пловдив осигурява авиотранспортните връзки на областта, като се обслужват 8 граждански и товарни полети. На територията на област Пловдив функционира свободна безмитна зона. В административно отношение област Пловдив е съставена от 18 общини – Асеновград, Брезово, Калояново, Карлово, Кричим, Куклен, Лъки, „Марица", Перущица, Пловдив, Първомай, Раковски,

[2] При анализа на социално-икономическото развитие и екологическото състояние на областта е използвана официална статистическа информация от: Национален статистически институт (НСИ), Евростат, държавни и регионални агенции, държавни комисии, териториални служби на органите на изпълнителната власт и други официални източници.

„Родопи“, Садово, Сопот, Стамболийски, Съединение и Хисар, както и от 215 населени места, от които 18 града (съвпадащи с общинските центрове). Най-голяма по територия е община Карлово, а най-малка – община Перущица. Почвените ресурси в областта са подходящи за развитието на земеделието и животновъдството. Наличието на плодородни типове почви благоприятства отглеждането на разнообразни земеделски култури – овощия, тютюн, зеленчуци, лозя, зърнени култури, тютюн и др. Дългогодишното използване на тези ресурси обаче е довело до изтощаването на някои от тях. На места в областта са разпространени и ерозионните процеси. Биоразнообразието е един от компонентите на природната среда, който е неразривно свързан и преплетен с останалите. Подходящите условия за земеделие на територията на област Пловдив обуславят наличието предимно на земеделски площи. В миналото в равнинно-хълмистите територии на областта са били разположени основно гори в дъбовия и дъбово-габъровия пояс. По по-високите части има наличие на смесени гори. Иглолистните гори са по-слабо представени и заемат по-високите части на областта. Животинският свят се характеризира с представители на три от зоографските райони в България – Старопланински, Рило-Родопски и Тракийски район. В границите на областта попада малка част от НП „Централен Балкан“, 4 резервата, 2 поддържани резервата, 11 природни забележителности и 34 защитени местности. За опазването на природната среда и биоразнообразието на територията на областта са изградени различни защитени територии и зони. В област Пловдив има изградени 5 защитени територии от общо 6 категории в България.. На територията на област Пловдив попада част от Национален парк „Централен Балкан“, чиято цел е да се 16 запазят завинаги в полза на обществото комплекси от саморегулиращи се екосистеми и присъщото им видово разнообразие, местообитания на редки и застрашени видове, които имат световно значение за науката и културата.

Геодемографската ситуация на територията на област Пловдив е под влиянието на множество фактори. Сред тях, от една страна, са историко-културното, социално-икономическото и демографското развитие на страната, и от друга, специфичното влияние на раждаемостта и смъртността, миграцията, полово-възрастовата, етническата, религиозната и образователните структури на населението, характерни за тази територия. Влияние върху геодемографската ситуация в страната оказва и приемането на Република България в ЕС. Може да се твърди, че това са основните процеси, които оказват влияние върху формирането на човешките ресурси в областта, както в количествено, така и в качествено отношение. По време на последното преброяване от 1 февруари 2011 г. населението на област Пловдив е 683 027 души. Мъжете са 329 900, а жените – 353 127, или на 1 000 мъже се падат 1 070 жени. В периода между последните две преброявания (2001-2011 г.) населението на областта намалява с 32 789 души, или с 4,6%, а спрямо преброяването от 1985 г. (755 559 души) със 72 532 души или с 9,6%.

Към 31.12.2015 г. в област Пловдив живеят 9,4% от населението на страната. Най-голяма по брой на населението е община Пловдив, на второ и трето място са община Асеновград и община Карлово. Всички останали общини са с население под 5% от населението на областта. Населението на областта живее в 18 града и 197 села. Близо половината от населението на областта (49,5%) живее в областния център – град Пловдив. Намаляването на населението е един от основните неблагоприятни фактори за бъдещото развитие на област Пловдив по отношение на възпроизводствения потенциал. Това от своя страна ще доведе до ограничаване на работната сила, а оттам и до намаляване на икономическия потенциал. За областта е характерна тенденцията за страната на увеличаване на относителния дял на градското население и

намаляване на селското. В градовете живеят 507 407 души, Пряко влияние върху формирането на броя на населението на дадена територия оказват естественото движение на населението и външната миграция. С нарастването на възрастта съотношението между половете все повече зависи от смъртността, която е по-висока сред мъжете, отколкото сред жените над 40-годишна възраст. От демографска гледна точка за област Пловдив най-благоприятна е половата структура, относително балансирана с лек превес на мъжете до пенсионна възраст.

Коефициентите на възрастова зависимост в област Пловдив са близки до средните нива за страната, като населението на възраст на 65 и повече години е с 1,4 пъти повече спрямо населението на възраст до 14 години през 2013 г. Коефициентът на демографско заместване следва общата тенденция за стра- ната и силно се влошава, като достига до 64% през 2013 г., което индикативно означава, че на всеки 100 лица на възраст между 60-64 години, които напускат работната сила, се падат по 64 лица на възраст 15-19 години, които се вливат в нея.

Икономиката на Пловдивска област е добре представена на национално ниво по редица показатели. Областта осигурява 7,7% от националния брутен вътрешен продукт (БВП) през 2015 г., което е един от най-високите дялове за страната. Произведеният БВП в областта през 2015 г. е над 63% от произведения вътрешен продукт на Южен централен район, което показва сравнително голямото влияние на областта за икономическото развитие на района. о показател БВП на човек от населението през последните години се наблюдава изоставане на областта по отношение на средната стойност за страната, като за 2015 г. разликата е в размер на 2329 лв./год. Това се дължи на по-ниската производителност на труда най-вече в периферните части на областта, където като основен поминък преобладава селското стопанство. Област Пловдив се отличава с промишлено-аграрен профил и разнообразна многоотраслова структура на икономиката. В структурата на местната икономика доминира секторът на услугите. Като за 2015 г. той е генерирал 58% от общата БДС на областта, следван от индустрията с 39,5% и селското стопанство с 5,1%. и други.

Областта се характеризира със значителна концентрация на предприятия и чуждестранни инвестиции, които непрекъснато нарастват през последните години и са важен фактор за заетостта. Безработицата обаче остава предизвикателство. Усвояването на европейските средства все още изостава особено по отношение на областния център, което ограничава потенциала на региона. Пловдив е вторият по големина университетски център в страната. Относителният дял на висшистите в работната сила е висок, макар да изостава чувствително от столицата. Инвестиционната активност в областта и високата заетост продължават да привличат хора от други области, като през последните две години механичният прираст в област Пловдив се засилва. Въпреки това населението на областта продължава да намалява с малки темпове. На практика икономическата структура на Пловдивска област продължава да се формира без определени стратегически направления, хаотично, в зависимост от привлечените и развиващи се местни и чуждестранни инвестиционни капитали. Това осигурява трудова заетост, но поражда проблеми със съответствието между търсенето и предлагането на професиите на трудовия пазар. За регулирането на това съотношение е необходима намесата на общинските и областната администрация за гъвкаво преориентиране на учебните програми и специализация на учебните заведения за всяка учебна година.

2. Възможности за регионално развитие на Пловдивска област

Регионалното развитие се основава на териториален подход, на практика за целите на планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението и оценката на регионалното развитие се обособяват райони, които се разделят на нива в съответствие с изискванията на общата класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана в Европейския съюз. Така от стратегическо значение за регионалното развитие на област Пловдив е реализацията на приоритетните проекти като например тунелът Троян – Христо Даново, каскадата „Въча“, удвояването на пътя Асеновград-Пловдив, изграждане на алтернативен път за „Света гора“ през Горнослав-Орехово-Мостово-Света гора, търсене на възможности за алтернативно трасе в направлението Пловдив-Смолян и други. Посочените проекти ще генерират голям финансов ресурс, но и ще променят облика на региона. Например тунелът „Троян-Кърнаре“ трябва да е дългосрочен проект, който може да генерира значителна добавена стойност за целия регион, като подпомогне икономическото развитие на региона чрез изграждането на пряка връзка между Южна и Северна България. От друга страна каскада „Въча“ е на ниво идеен и инвестиционен проект на техническа инфраструктура, която ще осигури питейна вода за общините Кричим, Пловдив, Перущица, Стамболийски, Куклен, „Родопи“ и отчасти за община „Марица“, което е от значение за подобряването на качеството на живот в населените места. преработващата промишленост с водещи функции е хранително-вкусовата промишленост, което се предопределя от благоприятните възможности, които предоставя областта като пазар на продукция и наличието на подходящи суровинни ресурси, на квалифицирана работна ръка и на значителни потребителски центрове, както и на близостта до столицата. Геоикономическия потенциал на Пловдивска област може да се свързва и с широката производствена специализация – месопреработка, млекопреработка, мелничарство, производство на захарни изделия, пиво, безалкохолни напитки, цигари и други. В стратегически план трябва да се преоткрие и възможността като нов ключов отрасъл да се изведе консервната промишленост, на практика и сега в нея се произвежда над 20% от зеленчуковите и плодови консерви в България. Основните центрове на консервно производство са Пловдив, Първомай, Асеновград, Стамболийски и др. като цяло региона има няколко водещи фирми, които имат съществено значение за националната икономика като „Каменица“ АД, „Агри България“ ЕООД, „Кристал“ АД, „Пловдивска консерва“ АД, „Пловдив Ботълинг Къмпани“, „Симид“, „Българска оризарна“ АД, „Пловдив – БТ“, и др. В областта произвежда и около 10% от месото в страната. Основните производства са в Пловдив, Асеновград и Първомай, но в последните години се наблюдава спад в производството поради намаляване на броя на селскостопанските животни. („Фермата“ АД, „Димитър Маджаров“ АД).

Текстилната и трикотажна индустрия също има водещо значение, особено по специализираните производства на памучни прежди и платове, памучен трикотаж и други. В областта функционират над 35 предприятия, като по-значими са „Интекс 99“ ЕООД, „Марицатекс“ АД и „Булсафил“. В шивашката промишленост преобладаващо място заема производството на горно облекло. В Пловдив има регистрирани над 280 фирми (предимно МСП), от междинната група фирми (между средни и големи) по-значими са „Адонис 95“ ООД – производство на дамско, мъжко и детско трико, „Булгарконф“ АД – производство, дизайн и реализация на облекла и трикотаж, модна конфекция.

Съществено значение в икономиката на града и общината има и целулозо-хартиената и полиграфическа промишленост обхваща производството на хартиени и

полиграфически изделия, като водещи предприятия в областта са „Юрий Гагарин“ АД, ЗХА „Родина“ АД, „Полиграфия“ АД, „Нова Тимкомпакт“ и фабриката за производство на хартия в гр. Стамболийски. Химическата промишленост е представена от производството на препарати за растителна защита (Пловдив), карбид и пластмасови изделия (Асеновград), суровини за парфюмерийната промишленост (Карлово, Пловдив) и др.

В чисто регионален план въпреки наличната голяма икономическа база от времето на кризата след 2009 г. се забелязва постепенно забавяне в ръста на доходите, което първоначално е по-силно изразено в експортно-ориентираните икономически дейности, а в сектора на услугите забавянето се проявява по-късно. През периода 2013- 2015 г. средният темп на нарастване на заплатите възлиза на 8.8% в номинално и 4.3% в реално изражение (спрямо 2009-2012 г.). В публичния сектор номиналният ръст на средната работна заплата се забавя, докато в реално изражение е отбелязан спад от около 2%. Въпреки това средната заплата в частния сектор поддържа високи темпове на нарастване от, съответно 10% в номинално и 5,1 % в реално изражение, благодарение най-вече на факта, че намалява броя на заетите с по-ниска квалификация и от там с по-ниски заплати. От данните може да заключим, че високото ниво на инфлация от преди кризата, дължащи се най-вече на реализирания икономически растеж, в бъдеще няма да се повтори, а по-скоро ще се задържи на едно стабилно ниво. Това дава известна предвидимост по отношение формирането на инвестиционните политики в Пловдивска област и това дава възможност на бизнеса да планира совите инвестиционни програми. Очакванията са, че инвестиции от Западна Европа, САЩ и Япония ще навлязат мащабно в индустриалните паркове на Пловдив, обединени в „Тракия икономическа зона”. Това са високотехнологични фирми, които създават работни места и наемат квалифицирани специалисти. Градът и региона може да превърне в магнит за елитни компании, а ползата усещат и съседни области, където безработицата намалява. Например американският производител на сензори за автомобилната индустрия Sensata започна да строи огромен завод до с. Царацово,а японската SMC Industrial Automation е закупила 180 дка за предприятие в „Тракия икономическа зона”. Това са инвестиции, които ще дадат възможност на Пловдивска област да продължи да подобрява икономическото си състояние. От друга страна необходимо е да се създадат и икономически клъстери между градове в направленията Пловдив-Хасково-Кърджали-Смолян и Асеновград-Стамболийски-Пазарджик-Пещера-Велинград, както и по направлението от Първомай, Димитровград-Харманли-Свиленград, по специално отношение към градове като Карлово, Съединение, Садово и Раковски.

3. Стратегически насоки за развитието на Пловдивска област

Планирането на пространственото развитие обхваща разработването и актуализацията на система от документи за пространствено развитие на национално и регионално ниво, определящи стратегия за интегрирано пространствено развитие при отчитане на териториалния потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие, които да влияят върху регионалната икономика.

Местната икономика в отделните общини се характеризира със сериозни различия, които са обусловени от нехомогенните природни и социално-икономически фактори, както и от историческото развитие и традициите в поминъка на местното население. В периода 2013-20126г. се отчита малък непрекъснат растеж на нетните приходи от продажби и произведената продукция, които ясно показват, че областта е

преодоляла икономическата криза. Очертана е устойчива тенденция на нарастване на икономическите показатели, но процесите се забавят поради липсата на големи инвестиции, които да започват да имат възвращаемост. Показателен за развитието на икономиката в областта е и фактът, че паралелно с нарастването на брутната продукция в абсолютна стойност нараства и дяловото участие в общо произведената брутна продукция за страната. Но има и много проблеми. Исторически погледнато Пловдив е бил търговски център и в него се е събирала и търгувала селскостопанската продукция на региона и най-вече тютюнопроизводството, но в същия този исторически план петият по възраст град в света, няма развит културен туризъм. Един от възможните изходи е да се развие правилно културният туризъм в града, като едновременно с това общината започне да работи глобално, с план-програма по градската инфраструктура. Ето две направления, които биха дали тласък за съживяването на Пловдив. Едното е предпоставка, а другото – условие за развитието на града с години напред. Когато привлечем туриста в Града на тепетата ще започнат да се строят хотели, места за хранене, ще се развият занаятите, художниците ще намерят препитание, отново ще потръгне търговията. За спорта също винаги е имало и ще има предпоставки за развитие. Това може да стане и реално за Пловдивска област особено при засилването на стратегическата ориентация на развитието на ЕС към повишаване на конкурентоспособността на районите посредством развитие на икономика, **основана на иновации и прилагане на модерни технологии**, **разкриването на нови работни места**. Тази цел трябва да ключова и за нашите области, тъй като прилагайки традиционните методи на производство, българските райони не само няма да преодолеят изоставането в развитието си, но и ще бъдат изтласкани от глобалния пазар поради ниска конкурентоспособност на произвежданите стоки.

Преди десетина години си направихме анализ за развитието на човешкия капитал в дългосрочна перспектива и стигнахме до извода, че всички външни фактори – демографски, икономически, стремежът за излизане от страната на младите хора – крият сериозна опасност да изпаднем в дефицит на кадри от операторско равнище. От друга страна икономическият ръст у нас през последните години и увеличеният обем преки чуждестранни инвестиции доведе до засилено търсене на модерни индустриални площи. Очаква се компании от логистичния сектор, търговци, дистрибутори и производители да разширят дейностите си в България и всички те ще се нуждаят от модерни съоръжения, тъй като съществуващите не са в състояние да посрещнат нуждите им. Тенденцията към увеличаване на броя на международните компании, които оперират на българския пазар, както и положителното развитие на българските фирми, ще доведе до увеличаване на инвестициите в индустриална собственост.

В сектора на индустриалните зони очакванията са за развитие с бързи темпове на нови индустриални зони и центрове за логистика, тъй като дейността на повечето търговски компании е свързана не само с дистрибуторска, но и с производствена дейност. На обособени складови и производствени сгради с изградена инфраструктура, в които компаниите да могат още със стъпването си на пазара да започнат ефективна дейност, провокира създаването и развитието на множество индустриални и производствени зони, както и логистични центрове. Създаването на индустриалните зони от нов тип след 1990 г. в южната част на България, и по-точно в Пловдивска област, е свързано с дейността на „Сиенит Холдинг“ АД и „ПТ Холдинг“ АД: зоните в Раковски, в Радиново, Куклен, Северна индустриална зона (Карловско шосе), Югоизточна индустриална зона (Асеновградско шосе), които оформят облика на този район като изключително интересен, атрактивен и бързоразвиващ се индустриален и логистичен център.

В град Пловдив има обособени няколко големи промишлени зони, но нуждата от тяхната модернизация и рехабилитация възпира големите компании, които предпочитат да строят имоти в етап „на зелено“. Така постепенно около Пловдив започнаха да възникват нови индустриални зони. Модерни промишлени и складово-търговски бази се обособиха по главните входни артерии на града: Карловско, Голямоконарско и Кукленско шосе, прехвърляйки ограничените му административни граници. Така на входа на Пловдив откъм автомагистрала „Тракия“ се създаде промишлено-търговската зона „Марица“, която постави началото на обособяването и развитието на съвременните индустриални зони и паркове в България. Като естествено продължение на модерната индустрия се явява индустриална зона „Раковски“. Според „Колиърс Интернешънъл“ това е „най-успешният досега за България логистичен проект“. „Раковски“, освен че е една от първите и най-бързоразвиващите се индустриални зони в страната, разполага с най-високата концентрация на чуждестранни инвеститори.

Територията на област Пловдив и най-вече нейният административен център се отличава със значителен потенциал за развитието на конгресен и бизнес туризъм. За това допринасят: наличието на уникално за страната изложение като Пловдивския панаир, добрата транспортно-комуникационна инфраструктурна осигуреност, наличието на летище с перспектива за развитие като логистична зона и важен входно-изходен пункт както за карго товари, така и за обслужване на туристически пътувания. Местната икономика в отделните общини се характеризира със сериозни различия, които са обусловени от нехомогенните природни и социално-икономически фактори, както и от историческото развитие и традициите в поминъка на местното население. Балнеоложки курорт с национално значение са Хисаря и Нареченски бани. Минералната вода се използва за лечение на заболявания на обмяната на веществата, функционални заболявания на нервната система и др. Балнеоложки курорти с локално значение са гр. Баня, с. Песнопой, с. Красново, с. Бяла черква, с. Дедово, местностите „Бяла Черква“, „Хайдушки поляни“ (Имарет дере). Наличието на водни площи (язовири и реки) в област Пловдив е стимул за развитието на спортния и риболовния туризъм. В община Лъки са налице възможности за развитие на еко- и ловен туризъм благодарение на съхранената природа и наличието на ловното стопанство „Кормисош“.. На територията на областта съществуват и много други природни и антропогенни зони и фактори: пещери, природни местности, недвижими културни ценности и обекти с археологическа стойност, които биха могли да се използват по-пълноценно за разнообразяване на туристическия продукт и за увеличаване на приходите и целогодишната заетост в повече части от територията на областта. Аграрният потенциал на района е също така решаващ фактор за развитие и диверсификация на туризма характерен за планинските части на Пловдивска област – южните склонове на Стара планина и Средна гора и северните склонове на Родопите. От друга страна ролята на областта трябва да позволи да имаме интегриран подход по отношение на социалните дейности, здравеопазването и образованието в целият Южен централен район за планиране, където Плодивска област се очертава като естествен лидер. Важно за региона е да осъществява такива програми, които да могат да включват и градове и села от съседните области най-вече от Хасковска, Смолянска и Пазарджишка области.

4. Транспортната инфраструктура като фактор за регионалното развитие.

В стртегическо отношение транспортната инфраструктура на ниво област се регламентира чрез отделни текстове в Областната стратегия за развитие. Това е документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област, който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие и с перспективите за пространствено развитие, определени от регионалната схема за пространствено развитие на областта. С областната стратегия за развитие се определят средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциалът на областта особено в инфраструктурно отношение.

Пътната инфраструктура в област Пловдив е формирана вследствие както на сравнителните предимства на географското положение на територията на областта, така и на вложените в нея инвестициите през годините. Най-важни за транспортното обслужване в областта са трите преминаващи трансевропейски транспортни коридора IV, VIII и X (които на територията на област Пловдив съвпадат като ареал) в направление запад-югоизток „София - Истанбул“, с посока – запад-изток „София - Бургас - Варна“. Транспортната мрежа на автомобилния транспорт е изградена предимно от пътища, включени в републиканската пътна мрежа, а вътрешно-общинската се обслужва от общинските пътища. Областта се обслужва от два пътя с международно значение: Е-80 по направление Пловдив - Свиленград и Е-871 по направление Карлово – Карнобат - Бургас/Варна, както и от АМ „Тракия“. Доброто ниво на транспортен достъп на областта допринася за развитието на областта като цяло. Значим инфраструктурен проект за област Пловдив представлява и изграждането на тунела Троян – Христо Даново. Общата дължина на Републиканската пътна мрежа (РПМ) в Пловдивска област е 1021,6 км (5,3% от РПМ в страната), като много малка част от тях са без настилка. На територията на област Пловдив общинските пътища са с дължина 1098,450 км и са собственост на общините и като такива, не могат да бъдат продавани и отдавани под наем, освен на концесии. По отношение на структурата на пътната мрежа според настилката най-голям е делът на асфалтобетоновата – 973,1 км, а без настилка са 48,5 км. Гъстотата на пътната мрежа на територията на областта е 0,172 км/км. при средна за страната 0,174 км/км. ът „Важно значение за развитието на областта има път II-86 - Крумово - Летище Пловдив“,който трябва да се реконструира. Да се работи за ,удвояване на път II-64 „Карлово - Пловдив“ от км 35+900 до км 48+200 – поради изключително интензивно движение на МПС, както и ролята на летище Граф Игнатиево, което допълнително увеличава пътникопотока от летището в посока гр. Пловдив и Родопите. Да се обърне специално внимание върху Път II-58 „Граница Кърджалийска област - Асеновград“ от км 25+047 до км 60+196 – Пътната отсечка е важна връзка с Кърджалийска област и е с износена и разрушена на места пътна настилка, лошо отводняване, амортизирани пътни принадлежности. Път III-8005 „Цалапица - Съединение“ от км 0+000 до км 12+147 – важна връзка на общините Стамболийски и Съединение и на път I-8 „Пазарджик - Пловдив“ с АМ „Тракия“, в лошо състояние и с изчерпана носимоспособност на настилката. Път II-35 „Троян - Кърнаре“ от км 103+055 до км 125+349 – пътят осъществява пряка връзка с Ловешка област и със Северна България през прохода Троян – Кърнаре. Път III-5604 „Брезово - Стрелци - Долна махала“ от км 0+000 до км 26+606 – важна връзка на общините Брезово и Калояново с път II-64 „Карлово - Пловдив“. Не е ремонтиран основно от построяването си. Път III-667 „Плодовитово - Първомай - Асеновград“ от км 12+487 до км 40+169 – важна връзка на общините Първомай и Асеновград и с път I-8 „София - Пловдив - Хасково“. На практика инфраструктурата се нуждае от подобря-

ване и най-вече по отношение на възможността да се подобри свързаността между отделните градове и населени места. Същевременно поради влошаващото се демографско състояние на региона е необходимо да се промени философията на управление на Пловдивска област, основно по направлението за привличането на ново население и подобряване на образователната структура на населението. Така трябва да се преосмисли състоянието на основните, средните и висшите учебни заведения в Пловдив и региона като се създадат условия за повишаване на жизнения стандарт на населението и укрепване на инфраструктурата с цел развитие на услугите и туризма в Пловдивска област. Важно значение за Пловдивска област е да се превърне изтеглащя в развитието си спрямо другите области от Южния централен район за планиране, а именно Пазарджишка, Хасковска, Смолянска и Кърджалийска област. Това означава, че трябва да се преодолее между дефицитите на областната свързаност и между общинско кооперирање, което е на много ниско ниво и малко ефективно през последните години.

Заключение

Наблюдението и оценката на регионалното развитие се извършват за постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на регионалното развитие. Наблюдението и оценката отчитат резултатите от изпълнението на документите, които допринасят за регионалното развитие. Регионалното развитие на област Пловдив цели да намери необходимия баланс между интересите на ключовите заинтересовани страни и публичното управление. В геоикономическо отношение трябва да съчетае успешно държавните и местни интереси, както на бизнеса и местните общности в рамките на областта. От друга страна, област Пловдив като част от пространството на Южен централен район и страната, играе важна „интегрираща“ роля, имаща ключово значение за осигуряване на оптималното функциониране на системата за регионално развитие в страната, балансираща в голяма степен процесите на социално-икономическо развитие в Южна България, свързвайки, от една страна, столичния град и Източната приморска периферия на страната, а от друга, осигурявайки интеграцията между Задбалканските котловини и Родопския масив. Трябва да се търси успешно балансът между тези интереси и ролята на областта в национален и регионален контекст се изразяват в осигуряване на необходимата „управляемост“, „предвидимост“ и „планомерност“ на развитието на територията на областта. Това от своя страна трябва да наложи по-ефективно и пълноценно „ангажиране“ на местните потенциали и ресурси за постигането на устойчив и приобщаващ растежна пловдивска област. Най-вече чрез привличане на инвестиции, делови и рекреационни интереси, както и устойчиво и ефективно „експлоатиране“ и „капитализиране“ на сравнителните предимства на област Пловдив. Това трябва да помогне за създаване на необходимите условия, от една страна, за развитието на традиционните и устойчиво развиващи се икономически сектори, а от друга, тяхното надграждане с високотехнологични и иновационни дейности, въз основа на значителния образователен и академичен потенциал на област. Същевременно трябва да са налице подобряване на условията на живот на местната общност и смекчаване на вътрешно областните различия по отношение на качеството на живот и средата на обитаване. Съхраняване, опазване и устойчиво използване на даденостите на територията и формирания уникален природно-културен ландшафт на областта е първостепенна задача за регионалния бизнес и политическото представителство. Стратегиите, плановете и програмите за регионално и местно развитие, както и документите и действията на държавните органи и на органите на

местното самоуправление, свързани с тяхното изработване, одобряване, приемане, актуализиране, изпълнение, наблюдение и оценка, са официална обществена информация. Това налага провеждането на интегрирана политика, при която е необходимо Областната стратегия за развитие на област Пловдив за периода 2014-2020 г. да се актуализира като се съобрази със специфичните изисквания на основополагащите за целия ЕС стратегически документи, както и с нормативни документи отнасящи се до регионалното развитие и секторните политики.

Литература:

1. Актуализаран документ на Областната стратегия за развитие на Пловдивска област в периода 2007-2013
2. Докова, С. К. Петров „Геоикономика и регионално развитие“ изд. Стопанство. 2015.
3. Икономически годишник на регион Пловдив. Търговско-Промишлена Камара – Пловдив. 2015
4. Национален статистически институт
5. Петров, К. Регионална политика на ЕС и България. изд. 2014 Стопанство
6. Петров, К. Геоурбанистика и градско управление. Изд. Аграрен университет. 2016
7. Регионален план за развитие на Южен централен район за периода 2014-2020 г.
8. Областната стратегия за развитие на Пловдивска област в периода 2014-2020
9. Пенкова, Е. Д.Горчилова. Социално развитие на регионите.Изд.ИК,УНСС 2013г.
10. Христов, Хр.Т. Даскалова, Управление на инфраструктурни проекти. Изд. Стопанство.
11. ec.europa.eu/enterprise-europe-network
12. www.css.bg
13. www.bg.wikipedia.org
14. www.InvestBulgaria.com
15. www.en.wikipedia.org
16. www.industrial-zones.com
17. www.fair.bg
18. www.stroitelstvo.info
19. www.infrastructure.bg